

La Veu de la Comarca

Setmanari Regionalista de Tortosa

ANY I.

PUGNA PRO PATRIA.

NUM. 43.

LA CATALUNYA QUE VOLEM.—Eltüre, ni dominada, ni do nadora y respectada de las regíons germanas.—Estimada per son valer al exterior y temuda per sa forsa. Acullit com a propi al foraster que a treballar hi vinga. Y a manar y a cobrar, a fer lleys y a judicar, cada hù a casa seva, que prou hi té que fer pera entèndreshi. Els empleats de la terra y poch, actius y inteligents.—Ennoblida, altra vegada en llibres de tot saber, la que fou llengua de Sants y de Reys.—Las universitats y escolars tornadas a son esser: obradors d'avenços de la ciencia y planter de filòsofs y juristas. A fora la ensopi la rutina.—Inimament unida a la vella Catalunya, gloriosa en sa historia y tradicional en sas lleys y costums, una Catalunya nova, de vida expansiva y en constant progrés, seriament religiosa y ilustradament tolerant.—Repoblada las montanyas per grans boscos, trespant pels singles els corredors enginyers moderns, rayent del terrer y de las minas els fruits y minerals. Las aigües de sos rius saltant de resclosa en resclosa movent enginyers del treball.—Conservats com reliquias els monuments enrunats o antics y alsarne d' un arrifit llegendari del antic crist en els avansos actuals. Molts dels vells poblacions historicas de populosas y amplias ciutats modernas.—Ports oberts als pròfucies de tots llochs; assegurats ab tractes d' una nació seria; veure al pòentat ab afany de ser estimat y útil a la Patria y al obrer intervindre en el govern donantli lo que cristianament y per dret li pertoca.—Volem deixar a nostres fills aquesta Catalunya gran avuy, com ho fou pera son temps la de nostres passats.—Pero benterho tenim lo precís: Força, riquesa y intelligencia. Reprimim el vici del egoisme y exaltèm la virtut que a cap ens manca: L' amor a la Patria.—LUIS DOMENICH Y MUNTANER.

<p>PREUS DE SUSCRIPCIO</p> <p>Tortosa al mes: p. 0'50</p> <p>Fora semestre: p. 3'00</p>	<p>DIRECCIÓ Y REDACCIÓ</p> <p>Carrer del Parque, N.º 8.</p> <p>Tortosa 1 Novembre de 1903.</p>	<p>La Redacció no fa seus los conceptes ni continguts dels articles firmats o copiats.</p>
--	---	--

SANTORAL

Diuenge 1 de Noviembr
XXII la festa de tots los Sants y s. Benigne pbr.—Dilluns 2, La Comemoració dels fideis difunts y sta. Eustoquia vg. y mr.—Jubileu en totas las parroquias.—Dimats 3, Innumerables màrtirs de catagoça y s. Armengol b. y cf.—(X en lo bisbat de Urgell.)—Dimecres 4, S. Carlos Borromeo b. y cf. y sta. Modesta vg.—Gala ab unif. per ser lo san de S. A. R. D. Carlos, Prímpep d' Asturias.—Dijous 5, S. Zacarias prof. y sta. Isabel, pares de san Joan Baptista.—Divendres 6, (Abans 7 en lo bisbat de Barcelona). S. Sever b. de Barcelona mar. y s. Leonart ab.—Disapte 7, S. Florenci b. y cf. y sta. Carina mr.

¿Ahoñt es la llibertat?

Produeix profunda tristesa contemplar com certs pobles arriban al més alt grau d' exaltació pera defensar los uns y enderrocar los altres monarquias y repúblicas. Aquests pobles, naturalment atrassats, no s' fixan més que en si tal forma de govern es més reaccionaria o més democrática, sense voler comprendre, per més que s' prediqui, que la veritable democracia y la perfecta llibertat no són patrimoni de cap sistema, y que caben perfectament lo mateix dintre d' una monarquia que dintre de la república.

Molts exemples tenim d' aquesta teoria, y l' més convincent de tots lo veyem en dos pobles germans, casi de la mateixa rassa, Inglaterra té dinastia; los Estats Units república. Ni a la primera hi ha republicans, ni al Nord d' América ningú que pensi en monarquias. ¿Perqué? Perqué son dos pobles que gaudeixen de totas las llibertats y essent verdaerament lliures la qüestió de forma de govern no és en ells essencial, sino secundaria.

Un altre exemple esposarem pera demostrar que una determinada forma de govern no és garantia, ni molt menys, de bona administració ni de democracia y llibertat. Suissa, ab govern república federal, és un dels pobles més cultes, més civilisats y més lliures del món. En cambi la República Argentina, que

també gaudeix de república federal; és lo revés de la medalla. Vegin com la descriu l' escriptor socialista Patroni que viatja ara per Espanya y que habitualment resideix a Buenos Aires:

«La República Argentina es una República sin republicanos é impera allí la más intolerable oligarquía. No hay partidos políticos ni dignidad representativa, porque todos, desde el más elevado funcionario hasta el más humilde, van a desempeñar sus puestos pensando sólo en enriquecerse. Ni el presidente ni los diputados son elegidos por la voluntad del pueblo, sino por la fuerza.»

Altras corrupcions molt més graves que aquestas, senyala dit escriptor però ab lo copiat creyem que n' hi ha prou y massa pera comprendre que los suissos, enamorats de la seva república, federativa, serian, posats a l' Argentina, enemichs acérrims de la república federativa, sudamericana.

Tenim, donchs, que l' mateix règimen, és la vida en un poble y la mort en altre. Aquesta grandísima diferencia la donan los homes, lo poble, puig mentres a Suissa, lo poble gaudeix d' instrucció y educació apropiadas, a l' Argentina no entenem altra llibertat, que la llibertat... de la forsa, y ab aquest procediment no hi ha llibertat possible, ni cap república ni cap monarquia acceptable.

A Espanya no 'n tindrem may de llibertat. Los governs actuals exerceixen tota classe de despotismes pera sostenirse, y los partits d' oposició, fins los més avansats, no tenen escrúpols d' emplear los mateixos procediments anti-democràtics, demostrant ab aixó que uns y altres se 'n riuen de la llibertat, rebregant-la y patejantla sempre que 'ls hi convé pera 'ls seus fins particulars.

No cal esperar que a Espanya millorin las costums politicas mentres blancs y rojos s' entretengan embrutint y exaltant al poble en lloch de educarlo pera l' exercici de las veritables practicas de la llibertat, que no és altre que l' més pur respecte a las lleys y a totas las idees.

Com aixó en un poble semi-salvatje, per no dir salvatje del tot, com és lo nostre, no és possible assolirho en molts anys, seguirèm com ara, fins que algú

«n fassi la mercé de civilisarnos a vergassadas.»

(De Lo Camp de Tarragona.)

Bandera d' unió

Es una veritat de les que may fallen, que 'ls de baix sempre segueixen l' exemple dels de dalt; vol dir que 'l poble facilmente se deix dur pels qui 'ls hi fa 'l dó d' una intel·ligencia y de una cultura superiors.

Aquet principi lliga molt bé pera confirmar lo que deltem en un dels numeros passats «Feina a fer» de que pera imposarse a les idees perturbadores y aixalbrades dels qui atian la massa popular a una lluita la més suicida y esparveradora, vol que la gent de bé, de prestigi, la que no es estada mai enlotada pel fanch de les concupiscencies politiques, se desvetlli, se redressi y ab conciencia plena de son valer y de sa missió, s' aplegui pera imposar la verdadera equitat y dur la bandera de la pau, qu' es la de l' amor, a totes les institucions y corporacions socials, com a unich medi pera fonamentar la resclosa de que parlavam en lo dit article, a la torrentera anárquica, qu' ab lo nom de república ho vol engolir tot.

Mes pera la realisació d' aquesta capitalissima tasca, hem parlat que cal una bandera d' unió, la de la pau, la del amor: y heus aquí el punt de més trascendencia en esta qüestió. ¿De que serviria que un poble comptés ab elements de seny, prestigiosos, si aquets no visquessin ab una compenetració en el obrar y en les idees que trasendis sa acció benéfica a la gran massa del poble, sempre a mercé del primer que la sab afalegar? Certament que la vida social d' aquest poble fora ben esllanguida y no duria pas relació ab els elements de progrés y vida veritable que compta. ¿Y tot per qué? Perqué 'ls diits elements ab la seua falta d' unió, dins d' una compenetració de sentir en la defensa dels interessos socials, deixaria de aprofitarse d' aquell principi esmentat: que 'l poble facilmente se deix dur pels qui 'ls hi fa el dó d' una intel·ligencia y cultura superiors.

Donchs heus aquí la gran forsa de la nostra acció: es eficassísima. Sols cal saberla reunir, encaminarla y ferla activar; y aquí está la qüestió més roent.

¿Sabiguera unir! ¿Quin mot més significatiu per aixó diu la filosofia del poble: la unió es la forsa. Realment, la unió de les forses socials que representan prestigi y moralitat, es una feina d' esforços titanic, y més, per quan la generació vella, qu' es la de la experiència y la que sembla ha d' ensenyar el ver camí de la vida a la nova, viu entre nosaltres, cor ferida y se 'n va de aquest món llegantnos l' escepticisme més aplanador, qu' hereta després d' haverse batut cent cops en el camp de la lluita y d' haver generosament donat, si, sa sanch, pró debades. Y el cas es qu' en mitj d' esta secular lluita ab qu' ha maibaratat sa vida la vella generació, s' hi ha vist sempre l' afany de cercar una bandera d' unió, tot alstantne mil y giravoltantse la una contra de l' altra.

Per sort, després de la lluita, com de la tempesta, surt l' Arc de San Martí, la nova esperança, que s' congria altre cop pera refer els esperits y donarlosi nou alé y nou coratje. Y heus aquí lo que ha vingut ha ser una nova bandera que s' es alsada per tots els indrets de la nostra y dú estampat en sos peics el sant nom d' amor, sota de la qual sois hi caben els bons patricis, els qui en els seus actes tenen per norma l' amor sublim que reedifica y uneix a tots els homes de bona voluntat, agermanantlos pera la defensa dels seus interessos particulars y colectius.

Aquesta bandera qu' es la de la pau, la del amor, y que més de dues centurias qu' era oblidad, gracies a la qual, els nostres pares, sens recordase'n, ne cercavan d' altres sa y enlla a preu de sanch, es la que eternament a viscuda dins l' esperit, concient o incient, dels pobles pera acoblarlos y redimirlos, com lo Arc de San Martí, que per sempre mes recordará als homes la prometença de duradera pau entre Deu y ells.

¿Tindrà aquesta bandera, anomenada la del amor sant a la Patria, prou eficacia pera poguer aplegar a tots els elements d' esperit sá y recte, fins els mateixos de la generació esceptica' pera formar la resclosa de la veritable forsa social y aixis deturar la torrentera del anarquisme? ¿No n' aixiran d' ella mil lluites de partit qu' esmersin les forses en bregues patricides, com las dels nostres Pares? No, y mil

cops no; y ho provarém en l' article la bandera de la Patria, que es la de la unió.

J. JORDÀ.

Canço del campaner

Tocant les campanes
Guanyi algun diner,
Y 'm van venir ganas
De ser campaner.
De jóve, judico,
Que n' era ajudant;
Mes ara repico
Perqué ya so gran.
Totíhom qui m' escolta
Div: «¡Ay quins repics!»
De traça 'n tinc molta
Per fer sons bonics.
Al punt que ix el dia
Ja so al campanar,
Y 'l poble a Maria
Li fatj saludar.
Les misses resades
Senyalo ab uns tòcs
Y tóco curtades
Pels bada-badócs.
També plors y pènes
Recordo a n' alguns,
Y 'ls crits y cadenes
Dels pòbres difunts.
Y tóco a Matines
Y a missa majó;
Pró tot són joguines
Per qui 'n sab cóm jó.
Molt més me lluexo
Quan hi ha casaments,
Bateigs, qu' enriquexo
Ab repicaments.
Les campanes vento
Que fan majestat;
«¡Aixó es un portentó!»
Esclama 'l veynat.
Fins vento ab prudencia
Quan mórt un veí,
Pró ma inteligencia...
¡Que be 'l fa lluí!

Creguéu qu' os enganya
Qui diu que no 'n sé,
Perqué 'n tot Espanya
so sempre 'l primé.
Tinc unes campanes
Que 'n fatj lo que vull;
Les tinc tan galanes
Que son mon orguí.
Tan sóls un record
Me sól fer plorá:
«Quan jó sigui mórt,
¡Qui les bogará!»

Llavórs ab faç trista
Repico ab més zél,
Y axeco la vista,
Y 'm pérdó pel cé,
Y 'm sembla que hermosos
Hi oviro cloquers,
Ont toquen xamosos
Els bons campaners.
Y al arribar l' hora

BASES DE MANRESA

Bases para la Constitución Regional Catalana acordadas per la Asambla de Delegats celebrada á Manresa durant los dias 25, 26 y 27 de Mars de 1892.

PODER CENTRAL

BASE 1.ª.—*Sas atribuciones. Vindrán á cárrech del Poder central:*

- a) Las relaciones internacionales.
- b) L' exércit de mar y terra, las obras de defensa y la ensenyansa militar.
- c) Las relaciones económicas d' Espanya ab los demés paissos, y en consecuencia, la fijació dels aranzels y 'l ram d' Aduanas.
- d) La construcción y conservació de carreteras, ferro-carrils, canales y ports que sían d' interés general. En las d' interés interregional podrán posearse d' acort lliurement las regions interesadas, intervinent lo poder central sols en cas de desaviniensa. Las vias de comunicació d' interés regional serán d' exclusiva competencia de las regions. Igual criteri se seguirá en los serveys de correus y telégrafos.
- e) La resolució de todas las cuestiones y conflictos inter-regionales.
- f) La formació del presupuesto anyal de gastos que, en lo que no arribin las rendas d' Aduanas, deará distribuirse entre las regions á proporción de sa riqueza.

Sa organización.—Lo poder central s' organizará baix lo concepte de la separació de las funciones legislativa, executiva y judicial.

Lo poder legislatiu central radicará en lo Rey ó Cap d' Estat y en una Asambla composta de representants de las regions, elegits en la forma que cada una estimi convenient; lo número de representants será proporcional al d' habitantes y á la tributació, tenintne tres la región á la que n' hi corresponduin menos.

Lo poder executiu central s' organizará per medi de Secretarías ó Ministeris que podrán ser: de Relaciones exteriores, de Guerra, de Marina, d' Hazienda y del Interior.

Constituirá 'l poder suprem judicial un Alt Tribunal format per magistrats de las regions, un per cada una d' ellas, elegits per las mateixas; cuyará de resolde 'ls conflictos inter-regionales y de las regions ab lo poder central y de exigir la responsabilidad als funcionarios del poder executiu. aquest tribunal no s' considerará superior gerárquich dels tribunals regionales que funcionarán ab entera independencia.

Disposiciones transitorias.—Atenent que las relaciones que, segons los preceptes constitucionales vigents, uneixen l' Estat ab la Iglesia han sigut sancionadas per la Potestad d' aquesta, se mantindrán aquellas, mentres abduas potestats de comú acort no las modifiquen.

Lo Poder central procurará concordar ab lo Sant Pare la manera de subvenir la dotació de Cult y Clero y de provehir las dignitats y prebendas eclesiásticas en armonía ab la organización regional; y tant si 's sosté 'l Real Patronat, com si s' restableix la disciplina general de la Iglesia,

deará procurarse que, respecte de Catalunya, 's previngui en lo Concordat que hagin de ser catalans los que exercéixin jurisdicción eclesiástica propia ó delegada, com també los obtentors de dignitats y prebendas.

Lo Deute públich avuy existent vindrá á cárrech del Poder central; mes aquest no podrá crearse de nou, quedant de compte de las diversas regions lo que en lo esdevenidor contreguin para son sosteniment y 'l de las cargas del Poder central.

PODER REGIONAL

BASE 2.ª.—En la part dogmática de la *constitución regional catalana* 's mantindrán 'l temperamento expansiu de nostra l'legislació antiga, reformant, para posarlas d' acort ab las novas necessitats, las sábias disposicion que conté respecte dels drets y libertats dels catalans.

BASE 3.ª.—La lengua catalana será la única que ab carácter oficial podrá usarse á Catalunya y en las relaciones d' aquesta región ab lo Poder central.

BASE 4.ª.—Sols los catalans, ja ho sían de naxensa ja per virtud de naturalisació, podrán de sempenyar á Catalunya cárrechs públichs, fins tractantse dels gubernatius y administratius que depenguin del Poder central. También dearán esser desempenyats per catalans los cárrechs militars que importin jurisdicción.

BASE 5.ª.—La divisió territorial sobre la que 's desenrotlla la gradació gerárquica dels poders gubernatius, admistratius y judicial, tindrán per fonament la comarca natural y 'l municipi.

BASE 6.ª.—Catalunya será la única soberana de son govern interior, per lo tant, dictará lliurement sas lleys orgánicas; cuyará de sa l'legislació civil penal, mercantil, administrativa y processal; del establecimiento y percepció d' impostos; de la encunyació de la moneda y tindrán todas las demés atribuciones inherents á la soberanía que no corresponduin al Poder central segons la Base 1.ª.

BASE 7.ª.—Lo poder legislatiu regional radicará en las Corts catalanas, que dearán reunirse tots los anys en época determinada y en lloch diferent.

Las Corts se formarán per sufragi de tots los caps de casa, agrupats en clases fundadas en lo treball manual, en la capacitat ó en las carreras profesionales y en la propietat, industria y comers, mitjansant la corresponent organización gremial en lo que possible sia.

BASE 8.ª.—Lo poder judicial s' organizará restablant la antigua Audiencia de Catalunya; son president y vice-presidents, nombrats per las Corts, constituirán la suprema autoridad judicial de la Región, y s' establirán los tribunals inferiores que sían necesarios, devent ser fallats en un período de temps determinat y en última instancia dintre de Catalunya tots los plets y causas.

S' organizarán jurisdicciones especiales com la industrial y la de comers.

Los funcionarios del orden judicial serán responsables.

BASE 9.ª.—Exercirán lo poder executiu cinch ó set als funcionarios nombrats per las Corts, los qui estarán al devant dels diversos rams de la administración regional.

BASE 10.ª.—Se regoneixerá á la *comarca na-*

tural la major latitut possible d' atribuciones administrativas para 'l govern de sos intereses y satisfacción de sas necessitats. En cada comarca s' organizará un Consell, nombrat per los municipis de la mateixa, qu' exercirá las citadas atribuciones.

BASE 11.ª.—Se concedirán al *municipio* todas las atribuciones que necessita para el cuydado de sos intereses propis y exclusius.

Para la elecció dels cárrechs municipals se seguirá 'l mateix sistema de representació per clases adoptat para la formació de Corts.

BASE 12.ª.—Catalunya contribuirá á la formación del exércit permanente de mar y terra per medi de voluntaris ó de una compensación en diners previamente convinguda com avans de 1845. Lo cos d' exercit que á Catalunya corresponga será fijo y á ell dearán pertanyer los voluntaris ab que hi contribuheixi.

S' establirá ab organización regional la reserva, á la que quedarán subjectes tots los minyons d' una edad determinada.

BASE 13.ª.—La conservación del orden públich y seguretat interiors de Catalunya, estarán confiadas al sometent, y para 'l servey actiu permanente se creará un cos semblant al de Mossos de la Escudra ó de la Guardia civil. Dependrán en absoluto todas aquestas forzas del Poder regional.

BASE 14.ª.—En la encunyació de la moneda, Catalunya deará subjectarse als tipos unitarios en que convingan las regions y 'ls tractes internacionales d' Unión monetaria, essent lo curs de la moneda catalana, com la de las demés regionales, obligatori en tota Espanya.

BASE 15.ª.—La ensenyansa pública, en sos diferents rams y graus, deará organizarse d' una manera adecuada á las necessitats y carácter de la civilización de Catalunya.

La ensenyansa primaria la sostindrán 'l municipi y en son defecte la comarca; en cada comarca, segons sia son carácter agrícola, industrial, comercial, etc., s' establirán escolas prácticas d' agricultura, d' arts y oficis, de comers, etc. Deará informar los plans d' ensenyansa, 'l principi de dividir y especializar las carreras, evitant las ensenyansas enciclopédicas.

BASE 16.ª.—La Constitución catalana y 'ls drets dels catalans estarán baix la salvaguardia del poder executiu catalá, y qualsevol ciudadá podrá deduhir demanda devant dels tribunals contra 'ls funcionarios que la infringeixin.

BASE 17.ª.—*Disposiciones transitorias.*—Continuarán aplicantse 'l Códich penal y 'l Códich de comers, pero en l' esdevenidor será de competencia exclusiva de Catalunya 'l reformarlos.

Se reformará la l'legislación civil de Catalunya prenent per base son estat anterior al Decret de Nova Planta y las novas necessitats de la civilización catalana.

Se procurará inmediatamente acomodar las lleys processals á la nova organización judicial estableta, y mentrestant s' aplicarán las lleys d' Enjuiciamiento civil y criminal

Manresa 27 de Mars de 1892.

una vestidura, hecha como un escapulario de Frayle Lego, ó barbudo de la Cartuja: á la cual ropa dieron nombre de pasatiempo, que parecia representar una sobreveste militar. Demás desto, que cuando un Novio fuesse á la casa de la Novia para traerla á Missa (como es costumbre) las mujeres que en su compañía traheria (que siempre suelen ser muchas) fuessen delante de los hombres, aunque allí se hallassen cualquiera Oficiales del Rey, ó de la Ciudad (como se ha visto usar, y no ha mucho tiempo) y assi mesmo ordenaron, que no pagasen derechos por las tocas, y otras cosas de adorno de cabeza. Item que si sobrevivian á los maridos, quedassen por suyas todas y cualesquier ropas, y joyas que sus maridos les hubiessen hecho, por de grande valor que fuessen. Esto fué lo que se hizo en favor de las varoniles matronas desta Ciudad, que fué arto poco para lo que merecian por tan valioso hecho. Pruebasse esto de los habitos, que trayan las mujeres de lo que dize Christobal Despuig Caballero, en sus Dialogos que el Reverendo Padre Maestro Baltasar Surio, Lector que fué de la santa Iglesia Catedral de Tortosa, varon de mucha autoridad y doctrina, de edad de noventa años, Frayle de la Orden de S. Domingo, Rector juntamente, y el primer, fundador del Colegio Real desta Ciudad, como se ha dicho arriba, que el abia visto destos habitos (que como dije, se llamaban pasatiempo, con la insignia de la hacha de grana) en casa del Arcediano Mayor Garret, que lo fué desta Iglesia, en los primeros años que vino á Tortosa, si bien es verdad, que ya cuando él los vió no se usaban: pero no podia aber mucho que los abian dejado pues aun se hallaban algunos dellos en las casas de las más principales de la Ciudad. Y también dize que oyó decir el dicho Padre, á la señora Francisca Despuig, mujer que fué de Pedro Iuan Despuig, persona de mucha capacidad, y verdad, gran Matrona, que en los primeros dias de su edad, se hallaban en Tortosa muchas de aquellas ropas, ó habitos, porque no abia mujer de estima, que no se preciassse de traerlos, aunque despues en su mesmo tiempo se dejaron de traer. Esta es la prueba de la famosa hazaña de las mujeres de la Ciudad de Tortosa, con que quedó no menos honrada, que con los varoniles hechos de sus Ciudadanos.

CAPITULO VEYNTIOCHO

Como se juntó Aragón con Cataluña, y de los Reyes que lo fueron de Tortosa después que fué tomada de los Moros.

DESPUÉS de aber elegido Rey los Aragoneses, recogidos á la cueva, dicha de S. Iuan de la peña por causa de los Moros, como se recogieron, el Rey don Pelayo y los demás que le siguieron en las Asturias, y también en una cueva dicha, cueva Donga ó Sierra morena, hizieron las hazañas que sus Historias cuentan tan milagrosas, siendo no más en número de setecientos. Solo señalo esto porque se sepa de donde tuvieron su principio los Reyes de Aragón, que despues lo fueron de Cataluña, casando la Reyna doña Petronila con don Raymundo Berenguer, Conde de Barcelona, el que conquistó nuestra Ciudad de Tortosa, y la sacó de poder de los Moros, como queda dicho. Dijéronse estos Reyes al principio, Reyes de Sobarbe, hasta el Rey don Fortunio, que fué el postrero Rey de Sobarbe, año ochocientos ochenta, y cinco del Nacimiento de Christo. Y de allí adelante se llamaron Reyes de Aragón, abiendo ya-